

PRACOWNIA ARCHITEKTONICZNO – KONSERWATORSKA
Małgorzata J. Kiepsch
ul. Berwińskich 12, 64-100 Leszno, tel. 65 529 29 27

PROJEKT TECHNICZNY – tom II

Nazwa

zamierzenia : Modernizacja elewacji dawnego zboru ewangelickiego
w Rakoniewicach

- projekt kolorystyki wraz z naprawą ścian zewnętrznych

Adres :

62-067 Rakoniewice , ul. Kościelna 1
nr ewid. działki 161, obręb Rakoniewice
kat. obiektu bud. IX

Inwestor :

Rakoniewicki Ośrodek Kultury
ul. Kościelna 1 , 62-067 Rakoniewice

Projektant :

Adam Chudy

mgr konserwatorstwa i zabytkoznawstwa
ul. Powstańców Śląskich 2, 64-100 Leszno, tel. 65 5292927
Nr ewid.upr. 158/79/Lo, 291/87/Lo, 669/85/Lo, 1343/89/Lo
Zaświadczenie PSOZ 102/4/94, 102/5/96

Opracowała :

techn. arch. Małgorzata Kiepsch

Leszno , lipiec 2021 rok

Spis zawartości :

1.Strona tytułowa		str. nr 1
2.Spis treści		str. nr 2
3.Kwalifikacje projektanta z potwierdzeniem przynależności do izby zawodowej		str. nr 3-10
4.Oświadczenie projektanta		str. nr 11
5.Opis do projektu technicznego		str. nr 12-27
6. Część graficzna		
6.1.Elewacja północno – zachodnia	1:50 rys. nr 1/	str. nr 28
6.2.Elewacja południowo – zachodnia	1:50 rys. nr 2/	str. nr 29
6.3.Elewacja południowo – wschodnia	1:50 rys. nr 3/	str. nr 30
6.4.Elewacja północno – wschodnia	1:50 rys. nr 4/	str. nr 31
6.5.Rzut parteru	1:50 rys. nr 5/	str. nr 32
6.6.Rzut empor I – piętra	1:50 rys. nr 6/	str. nr 33
6.7.Rzut empor II – piętra	1:50 rys. nr 7/	str. nr 34
6.8.Rzut więźby dachu	1:50 rys. nr 8/	str. nr 35
6.9.Rzut więźby dachu – projekt. wzmocnienia	1:50 rys. nr 9/	str. nr 36
6.10.Przekrój A – A	1:50 rys. nr 10/	str. nr 37
6.11.Przekrój 1 – 1	1:20 rys. nr 11/	str. nr 38
6.12.Naprawa słupa narożnego	1:20, 1:2 rys. nr 12/	str. nr 39
6.13.Flekowanie na styku rygli ze słupami	1:2 rys. nr 13/	str. nr 40
6.14.Schemat ideowy flekowania osłabionych powierzchni zewnętrznych rygli , zastrzałów itp.	1:5 rys. nr 14/	str. nr 41
6.15.Wzmocnienie krawędzi rygli , słupów itp.	1:10 rys. nr 15/	str. nr 42
6.16.Rekonstrukcja dawnego wejścia na empory	1:20 rys. nr 16/	str. nr 43
6.17.Projektowane lisice wewnętrzne parteru	1:20 rys. nr 17/	str. nr 44
6.18.Deska kapnikowa wieży	1:5 rys. nr 18/	str. nr 45
6.19.Renowacja styków desek oszalowania wieży	1:1 rys. nr 19/	str. nr 46
6.20.Daszek pulpitowy wieży	1:10 rys. nr 20/	str. nr 47
6.21.Schemat okien		rys. nr 21/ str. nr 48
6.22.Detale stolarki okiennej		rys. nr 22/ str. nr 49
7. Dokumentacja badań konserwatorskich		str. nr 50-56
8. Uwagi do kolorystyki elewacji		str. nr 57-58

IZBA ARCHITEKTÓW
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Wielkopolska Okręgowa Rada Izby Architektów RP

ZAŚWIADCZENIE - ORYGINAŁ

(wypis z listy architektów)

Wielkopolska Okręgowa Rada Izby Architektów RP zaświadcza, że:

mgr Adam Chudy

posiadający kwalifikacje zawodowe do pełnienia samodzielnych funkcji technicznych w budownictwie w specjalności architektonicznej i w zakresie posiadanych uprawnień nr **1343/89/Lo**, jest wpisany na listę członków Wielkopolskiej Okręgowej Izby Architektów RP pod numerem: **WP-0353**.

Członek czynny od: 01-04-2002 r.

Data i miejsce wygenerowania zaświadczenia: 10-09-2021 r. Poznań.

Zaświadczenie jest ważne do dnia: **28-02-2022 r.**

Podpisano elektronicznie w systemie informatycznym Izby Architektów RP przez:
Agnieszka Figielek, Sekretarz Okręgowej Rady Izby Architektów RP.

Nr weryfikacyjny zaświadczenia:

WP-0353-EY5Y-3355-FBAC-E4AY

Nr ewid. 1343/89/Lo

DECYZJA O STWIERDZENIU PRZYGOTOWANIA ZAWODOWEGO
do pełnienia samodzielnych funkcji technicznych
w budownictwie.

Na podstawie §2 ust.1 pkt.1, §4 ust.1, §13
ust.1 pkt.1 rozporządzenia Ministra Gospodarki Terenowej i
Ochrony Środowiska z dnia 20 lutego 1975r. w sprawie samo-
dzielnych funkcji technicznych w budownictwie /Dz.U.Nr 8
poz.46 i z 1988r. Nr 42 poz.334/ s t w i e r d z a się,
że Obywatel

A D A M C H U D Y

magister zabytkoznawstwa i konserwatorstwa

urodzony dnia 11 marca 1945r. w Tarnowie

posiada przygotowanie zawodowe upoważniające do wykonywania
samodzielnej funkcji

p r o j e k t a n t a

w specjalności architektonicznej.

Obywatel ADAM C H U D Y jest upoważniony do:

sporządzania projektów w zakresie rozwiązań architektonicznych
wszelkich obiektów budowlanych.

Otrzymuje:

1/Ob. Adam Chudy

ul. Powstańców Śl. 2
64-100 Leszno

2/ a/a

Z-ca DIREKTORA
[Signature]
inż. Jacek Urban

Leszno, dnia 3 marca 1980 r.

nazwa i adres organu
Nr ewid. 158/79/Lo

Stwierdzenie przygotowania zawodowego

do pełnienia samodzielnych funkcji technicznych w budownictwie

Na podstawie § 6 ust. 213, § 7 i § 13 ust. 1 pkt. 1 ----- rozporządzenia Ministra Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska z dnia 20 lutego 1975 r. w sprawie samodzielnych funkcji technicznych w budownictwie (Dz. U. nr 8, poz. 46) stwierdza się, że

Obywatel ADAM JÓZEF CHUDY

wymienić imię — imiona i nazwisko

technik budowlany

wymienić tytuł zawodowy

urodzony dnia 11 marca 1945 r. w Tarnowie

posiada przygotowanie zawodowe upoważniające do wykonywania samodzielnej funkcji kierownika

budowy i robót ----- w specjalności architektonicznej ----

określić rodzaj funkcji

określić rodzaj specjalności techniczno-budowlanej lub specjalizacji zawodowej

Obywatel ADAM JÓZEF CHUDY

imię — imiona i nazwisko

jest upoważniony do:

1/ kierowania, nadzorowania i kontrolowania budowy i robót, kierowania
kontrolowania wytwarzania konstrukcyjnych elementów budowlanych
oraz ocenienia i badania stanu technicznego:

a/ wszelkich budynków, -----

b/ budowli w budownictwie osób fizycznych oraz budowli służących
do celów rozrywki, wypoczynku i sportu - z wyłączeniem konstruk-
cji fundamentów głębokich i trudniejszych konstrukcji sta-
tycznie nie wyznaczalnych, -----

2/ sporządzania w budownictwie osób fizycznych projektów w zakresie
rozwiązań architektonicznych:

a/ budynków inwentarskich i gospodarczych, adaptacji projektów typ-
owych i powtarzalnych innych budynków oraz sporządzania planów
zagospodarowania działki związanych z realizacją tych budynków,

b/ budowli nie będących budynkami. -----

pieczęć urzędowa

Z up. Wojewody
Główny Architekt
Województwa Wielkopolskiego

mgr inż. arch. Andrzej Wolanin

podpis z podaniem imienia, nazwiska
i stanowiska służbowego

Otrzymuje:

Ob. Adam Chudy

strona

Leszno ul. Powstańców Śląskich 2

URZĄD WOJEWÓDZKI
w Lesznie

Za zgodność
z aktami osobowymi

ARCHIWUM
starszy inspektor wojewódzki
Małgorzata Włodarczyk
11.01.2008

Wielkopolski Urząd Wojewódzki
w Poznaniu
Delegatura w Lesznie
64-100 Leszno, Plac Kościuszki 4
Tel. (0-65) 529-43-29, fax 529-55-99
NIP 7781012911 REGON 900614331

Leszno

dnia

10 kwietnia

1978 r.

nazwa i adres organu

Nr ewid. 291/81/Lo

Opięć słabów 20,- zł
pobrało na oryginalne.

Quip

Stwierdzenie przygotowania zawodowego

do pełnienia samodzielnych funkcji technicznych w budownictwie

Na podstawie 2 ust. 2 pkt. 1 i § 13 ust. 1 pkt. 1 rozporządzenia Ministra Gospodarki

Terenowej i Ochrony Środowiska z dnia 20 lutego 1975 r. w sprawie samodzielnych funkcji technicznych w budownictwie (Dz. U. nr 8, poz. 46) stwierdza się, że

Obywatel ADAM JÓZEF CHUDY

wymienić imię — imiona i nazwisko

technik budowlany

wymienić tytuł zawodowy

urodzony dnia 11 marca 1945 r. w Tarnowie

posiada przygotowanie zawodowe upoważniające do wykonywania samodzielnej funkcji projektanta

w specjalności architektonicznej

określić rodzaj funkcji

określić rodzaj specjalności techniczno-budowlanej lub specjalizacji zawodowej

Obywatel ADAM JÓZEF CHUDY

jest upoważniony do:

imię — imiona i nazwisko

sporządzania w budownictwie osób fizycznych projektów w zakresie rozwiązań architektonicznych i konstrukcyjno-budowlanych obiektów budowlanych, z wyłączeniem konstrukcji fundamentów głębokich i trudniejszych konstrukcji statycznie niewyznaczalnych.

pieczęć urzędowa

Z up. Wojewody
Główny Architekt
Województwa Wielkopolskiego

mgr inż. arch. Andrzej Wolanin

podpis z podaniem imienia, nazwiska
i stanowiska służbowego

Otrzymuje:

1/Ob. Adam Chudy

strona

Leszno ul. Powstańców Śląskich 2

2/ a/a dowód osobisty AB 8463512

Przewodniczący Komisji

LPWUPT Leszno 2010 9 73 1000

15.04.1981R

URZĄD WOJEWÓDZKI
w Lesznie
WYDZIAŁ

Planowania Przestrzennego,
Urbanistyki (pielęgnacji), Architektury
i Nadzoru Budowlanego

Nr 12.669/85/10

Leszno, dnia 31 maja 19 85 r.

*Opiaty 50% polowa
na oryginalne* *MT*

**DECYZJA O STWIERDZENIU PRZYGOTOWANIA ZAWODOWEGO
do pełnienia samodzielnych funkcji technicznych w budownictwie**

Na podstawie § 2ust.2, pkt.2, §5ust.2, §7 § 13 ust. 1 pkt. 2 lit. -

rozporządzenie Ministra Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska z dnia 20 lutego 1975 r.
w sprawie samodzielnych funkcji technicznych w budownictwie (Dz. U. Nr 8, poz. 46) stwierdza

się, że: Obywatel(ka) ADAM JÓZEF CHUDY

(imię i nazwisko)

technik budowlany

(tytuł naukowy – zawodowy)

urodzony(a) dnia 11 marca 19 45 r. w Tarnowie

posiada przygotowanie zawodowe upoważniające do wykonywania samodzielnych funkcji

projektanta oraz kierownika budowy i robót

(rodzaj funkcji)

w specjalności konstrukcyjno – budowlanej

(rodzaj specjalności techniczno-budowlanej)

w zakresie _____

(specjalizacja zawodowa)

W.A. Kr. 194-84 r. MA-BUA/14 22.000 szt.

DN-14 11-84 22.000

Za zgodność
z aktami osobowymi
11.01.2008

ARCHIWUM
starszy inspektor wojewódzki
Małgorzata Wanowicz

Wielkopolski Urząd Wojewódzki
w Poznaniu
Delegatura w Lesznie
64-100 Leszno, Plac Kościuszki 4
Tel. (0-65) 529-49-29, fax 529-55-99
NIP 7781012911 REGON 000514331

Obywatel(ka) ADAM JÓZEF CHUDY jest upoważniony(a) do:

(imię i nazwisko)

- 1/ sporządzania projektów w zakresie rozwiązań konstrukcyjno-budowlanych budynków i innych budowli - o powszechnie znanych rozwiązaniach konstrukcyjnych i schematach technicznych, z wyłączeniem linii, węzłów i stacji kolejowych, dróg oraz lotniskowych dróg startowych i manipulacyjnych, mostów, budowli hydrotechnicznych i melioracji wodnych,
- 2/ kierowania, nadzorowania i kontrolowania budowy i robót, kierowania i kontrolowania wytwarzania konstrukcyjnych elementów budowlanych oraz oceniania i badania stanu technicznego wszelkich budynków i innych budowli o powszechnie znanych rozwiązaniach konstrukcyjnych, z wyłączeniem linii, węzłów i stacji kolejowych, dróg oraz lotniskowych dróg startowych i manipulacyjnych, mostów, budowli hydrotechnicznych i melioracji wodnych.

Otrzymuje:

1/ Ob. Adam Chudy
ul. Powstańców Śląskich 2
64-100 Leszno

2/ a/a

Odebrano 1985-06-24

[Signature]

MP/MC

d. o. w.

AB 8463512 ydany pmar

Przydziału m. Lehma

MF

(podpis i pieczęć)

Za zgodność
z aktami osobowymi
11.01.2008v.

ARCHIWUM
starszy inspektor wojewódzki

Małgorzata Wanowicz

Wielkopolski Urząd Wojewódzki
w Poznaniu
Delegatura w Lesznie
64-100 Leszno, Plac Kościuszki 4
Tel. (0-65) 529-49-29, fax 529-55-99
NIP 7781012911 REGON 000514331

Leszno, dnia 6 kwietnia 1994 r.

Z A Ś W I A D C Z E N I E Nr 2/94

Działając na podstawie art.21 Ustawy z dnia 15 lutego 1962 r. o ochronie dóbr kultury i o muzeach (Dz.U. Nr 10, poz.48 z późniejszymi zmianami) oraz Rozporządzenie Ministra Kultury i Sztuki z dnia 11 stycznia 1994 r. o zasadach i trybie udzielania zezwoleń na prowadzenie prac konserwatorskich przy zabytkach oraz prac archeologicznych i wykopaliskowych, warunkach ich prowadzenia i kwalifikacji osób, które mają prawo prowadzenia tej działalności (Dz.U. Nr 16, poz.55 §§§ 17, 18, 20) - Wojewódzki Konserwator Zabytków w Lesznie, stwierdza że:

ADAM CHUDY ur. 11 marca 1945 r. w Tarnowie
mgr zabytkoznawstwa i konserwatorstwa
posiada kwalifikacje do:

- wykonywania prac projektowych, kierowania i nadzorowania pracami konserwatorskimi przy zabytkach nieruchomych.

Zaświadczenie niniejsze wydaje się na wniosek zainteresowanego

Otrzymuje:

1. adresat
2. a/a - WKZ

WOJEWÓDZKI
Konserwator Zabytków
mgr Aleksander Starzyński

Opłatą skarbową w wysokości 93.000,- w znaczkach skarbowych uiszczono i skasowano na wniosku.

Leszno, 27. maja 1996 r.

PSOZ-102/5/96

ZAŚWIADCZENIE nr 1 /1996r.

Na podstawie art. 217 § 2 pkt 2 Kodeksu postępowania administracyjnego i § 20 rozporządzenie Ministra Kultury i Sztuki z dnia 11 stycznia 1994 r. o zasadach i trybie udzielania zezwoleń na prowadzenie prac konserwatorskich przy zabytkach oraz prac archeologicznych i wykopaliskowych, warunkach ich prowadzenia i kwalifikacjach osób, które mają prawo prowadzenia tej działalności (Dz.U. Nr 16, poz. 55),

stwierdzam, że:

Pan(i).....ADAM.....CHUDY mgr. zabytkoznawstwa i konserwatorstwa.....

urodzony(a).....11. marca 1945 r.

zamieszkały(a) w Lesznie ul. Powstańców Śląskich nr 2

Pan(i).....

urodzony(a).....

zamieszkały(a).....

posiada (ją) kwalifikacje w zakresie: wykonywania prac konserwacyjnych
detalu architektonicznego i elementów sztukatorskich

Niniejsze zaświadczenie nie zwalnia od obowiązku każdorazowego uzyskania zezwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na prowadzenie prac przy zabytkach, określonego przepisami powołanego wyżej rozporządzenia.

Kopię zaświadczenia składa się do akt, znajdujących się przy rejestrze wydanych zaświadczeń o kwalifikacjach.

Zaświadczenie wydaje się na wniosek zainteresowanego.

Otrzymuje:

1. Adresat
2. a/a

WOJEWÓDZKI
Konserwator Zabytków
Aleksander Starzyński
mgr Aleksander Starzyński

opłatę skarbową w wysokości

3,00 zł. skasowano na wniosku

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

(nazwa uczelni lub jednostki prowadzącej studia podyplomowe)

Wydział Sztuk Pięknych

(nazwa podstawowej jednostki organizacyjnej uczelni)

ŚWIADECTWO UKOŃCZENIA STUDIÓW PODYPLOMOWYCH

Pan(i) Adam Józef Chudy

urodzony w dniu 11.03.1945 r. w Tarnowie

ukończył w roku 2009/10 trzy - semestralne studia podyplomowe w zakresie
(liczba semestrów)

Podyplomowe Studia Zabytkoznawstwa i Konserwatorstwa Dziedzictwa

Architektonicznego z wynikiem bardzo dobrym

KIEROWNIK
podstawowej jednostki organizacyjnej

REKTOR lub KIEROWNIK
jednostki organizacyjnej prowadzącej studia

DZIEKAN
Wydziału Sztuk Pięknych

z up. Rektora

(pieczęć i podpis)
art. mal. Piotr Klugowski, prof. UMK

(pieczęć i podpis)
dr hab. Danuta Janicka, prof. UMK

Toruń

(miejscowość)

dnia

13 marca 2010

r.

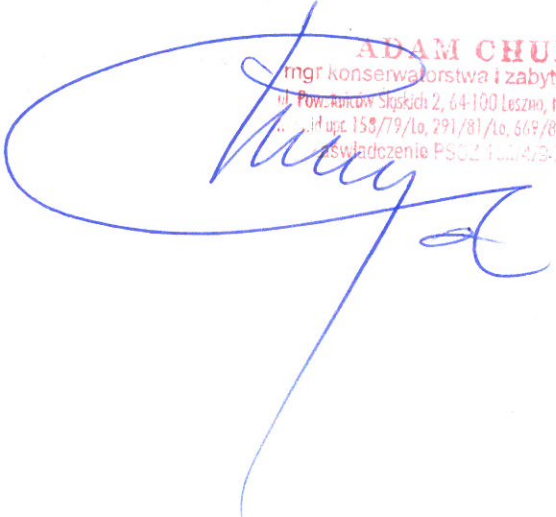
415/SP/2010

OŚWIADCZENIE

Zgodnie z wymogami art .20 , ust. 4 z dnia 7 lipca 1994 r.
Prawo budowlane / jednolity tekst Dz.U. z 2013r. , poz. 1409 ze zmianami /
oświadczam , że przedmiotowy projekt budowlany zadanie pn :
„Modernizacja elewacji dawnego zboru ewangelickiego w Rakoniewicach”
dla Inwestora : „ Rakoniewicki Ośrodek Kultury w Rakoniewicach”

ul. Kościelna 1 , 62-067 Rakoniewice

opracowałem w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami , normami
budowlanymi i warunkami technicznymi oraz z zasadami wiedzy
technicznej .

ADAM CHUDY
mgr konserwatorstwa i zabytkoznawstwa
ul. Pow. Kuców Słaskich 2, 64-100 Leszno, tel. 065 529 29 27
... Id. upr. 159/79/La, 291/81/La, 669/85/La, 1343/89/La
oświadczenie PSOZ 1.0.04/3-... 02/5/96

Leszno , lipiec 2021 rok .

OPIS DO PROJEKTU TECHNICZNEGO

I. WPROWADZENIE .

Muzeum Pożarnictwa znajduje się w budynku dawnego zboru ewangelickiego. Korpus obecnej budowli został wzniesiony w roku 1762 , natomiast wieżę dobudowano w roku 1786 . Budowla była wielokrotnie remontowana a nawet przebudowana co jest czytelne w konstrukcji oraz układzie funkcjonalno – przestrzennym . Do największych i widocznych zmian w wyglądzie obiektu doszło w wyniku usunięcia podwalin wraz z pierwszym rzędem pól szachulca . Szkielet (ryglówkę) ścian oparto na nowej podwalinie stykającej się z pierwszym , najniższym rzędem rygli i posadowiono na nowej podmurówce ceglanej . Zmiany zasygnalizowane wyżej są zasadniczo nieodwracalne nie tylko ze względu na estetykę elewacji lecz również z uwagi na trudności techniczno – technologiczne . Zostały one przez autora opracowania potraktowane jako pewien czytelny etap w dziejach zboru .

Prawdopodobnie w trakcie adaptacji zboru na potrzeby muzealne zmieniony został układ funkcjonalny empor w obrębie wieży . Jednak ze względu na zakres opracowania , które dotyczy elementów konstrukcyjnych , kolorystyki elewacji zagadnienie empor oraz wnętrz zostało w niniejszym opracowaniu pominięte .

Długi czas eksploatacji nie zawsze zgodny z pierwotnym przeznaczeniem , oddziaływanie czynników atmosferycznych , brak bieżących napraw przyczyniły się do powstania licznych zniszczeń zarówno w elementach konstrukcyjnie ważnych jak również w estetyce obiektu . Najbardziej czytelne i najłatwiej dostrzegalne są degradacje oraz destrukty na elewacjach budowli.

Złuszczona powłoka malarska na powierzchniach szachulca , odspojone od podłoża i spękanie tynki z oznakami eksfoliacji , rozpadu granularnego dopełniają obrazu degradacji i destrukcji . Szereg elementów tworzących szkielet szachulca tj. rygle , zastrzały , słupy są w wielu miejscach osłabione a nawet zdegradowane .

Oszalowanie piętra wieży , szczytów korpusu są również częściowo uszkodzone . Zdegradowane są listwowania na stykach desek co przyczyniło się do szczelności oszalowania . Niekorzystny estetyczny wygląd elewacji wpływa negatywnie na postrzeganie obiektu przez użytkowników jak również przez tych którzy podziwiają niekiedy wyłącznie jego szatę zewnętrzną .

Stanowiąc ważny element kompozycyjny w układzie urbanistycznym miejscowości zbór promieniuje na otoczenie przez swoją wyjątkowo atrakcyjną bryłę , usytuowanie oraz estetykę elewacji . Należy podkreślić, iż budowla stanowi atrakcyjne zamknięcie naroża rynku , będąc również punktem orientacyjnym .

Ponadto w trakcie adaptacji na cele muzealne dokonano nieprzemyślanej ingerencji w układ konstrukcji ścian co osłabiło ich stabilność .

Biorąc pod uwagę wartości estetyczne , konserwatorskie , historyczne a także emocjonalne znaczenie budowli dla społeczności miasta a nawet gminy, podjęcie prac remontowo – konserwatorskich , które wzmocnią konstrukcje obiektu oraz przedłużą jego trwanie należy uznać za celowe zarówno ekonomicznie jak i społecznie .

II. PROJEKTOWANE PRACE REMONTOWO – KONSERWATORSKIE.

2.1. Wzmocnienie konstrukcji ścian korpusu .

Zaprojektowano wzmocnienie szkieletu (ryglówki) ścian systemem lisic , wykonanych z krawędziaków o przekroju poprzecznym 20 x 20 cm i skręconych ze słupami szkieletu na śruby M-16 w rozstawie co ca 80 cm .

Lisice połączyć z jętkami oraz ryglami wiązarów pełnych za pomocą zastrzałów , wykonanych z krawędziaków 12x20 cm i skrócić śrubami M-16 z podkładkami Ø 50 mm i gr. 5 mm oraz z zastrzałami pierścieniami GEKA .

Rygle oraz jętki wiązarów pełnych połączono krzyżulcami z bali o przekroju 12x20 cm , tworząc układ kratowy który razem z lisicami i zastrzałami utworzy ustroj ramowy ,spajający ściany obwodowe korpusu . Rozstaw wzmocnień odpowiada układowi wiązarów pełnych więźby dachu . Szczegóły oraz detale zostały przedstawione na arkuszach roboczych . Ponadto na poddaszu zastrzały zostały skleszczone z istniejącymi słupami balami o przekroju 8x16 cm i skręcono na śruby M-16 .

Przewiduje się wzmocnienie krótkimi lisicami ca 2,5 m (o przekroju 18x18cm) słupów szkieletu po stronie wewnętrznej , w celu odciążenia dolnych końców słupów niemożliwych do wymiany z uwagi na występowanie na nich ciesielskich znaków montażowych stanowiących ważne informacje o montażu ustroju . Lisice skręcone na śruby M-16 co ca 80 cm .

Skrajne narożne słupy o przekroju poprzecznym zbliżonym do litery „L” należy również wzmocnić przez wstawienie między ramiona słupa lisic z krawędziaków o przekroju 12x13 cm i skręconych z elementami istniejącymi na wkręty ciesielskie Ø 8 mm z łbem talerzowym .

Dla oparcia dolnych końców lisic wewnętrznych wykonać stopy fundamentowe z betonu B-20 o wymiarach 40x40x80 cm . Na stopach wykonać filarki o wymiarach 25x25 cm z cegły ceramicznej pełnej na zaprawie wapienno – cementowej .

Wykonać izolację poziomą oraz pionową na styku z istniejącą podmurówką (cokołem) z papy .

Uszkodzone (nieznacznie) dolne końce słupów szkieletu ścian obwodowych wzmocnić za pomocą iniekcji żywicą AIDOL EPOXI-HOLZVERFESTIGUNG f-my REMMERS .

Należy wykonać flekowanie podwaliny szczytu nawy przy wieży balami o przekroju poprzecznym 15x25 cm . Fleki z bali o przekroju poprzecznym ca 9 x 14 cm połączyć z istniejącymi podwalinami na klej SOUDAL 66 A alt. CHEMOLAN B - 45 oraz kołki dębowe Ø 2 cm co ca 15 cm . Przed osadzeniem flekowania zniszczone (zmurszałe) fragmenty podwalin usunąć (wydłubać , wyciąć) . odsłoniętą powierzchnię przed flekowaniem oczyścić , wyrównać tak aby połączenie elementów nowych z istniejącymi było możliwie silne . Osłabione – zmurszałe fragmenty słupów narożnych korpusu wykonać flekami z drewna sosnowego kl. C-27 wg rysunków detali . Długość flekowania przyjęto wstępnie na długości od 1,5 – 3,0 m powyżej podwaliny . Przed flekowaniem zniszczone fragmenty drewna wyciąć , płaszczyzny styku fleków z drewnem istniejącym wyrównać . Przed wstawieniem nowych fragmentów wykonać próbne spasowanie celem uzyskania lepszego połączenia elementów nowych z elementami istniejącymi . Styki łączyć na klej SOUDAL 66 A a dodatkowo fleki skrócić na wkręty Ø8 mm / l=250 mm z łbami talerzowymi . Łby śrub osadzić w gniazdach o głębokości ca 1,5 cm a następnie zamaskować nakładkami Ø5 cm z drewna sosnowego mocowanego na klej j/w .

Ponadto do flekowania zakwalifikowano szereg rygli oraz zastrzałów na każdej elewacji . Wg dokonanego rozpoznania wydaje się , iż bardziej słuszne ze względów konserwatorskich będzie flekowanie aniżeli wymiana całych elementów . Wiele z przytoczonych elementów jest zdegradowanych wyłącznie po zewnętrznej stronie z nieźle zachowanym rdzeniem .

Biorąc powyższe pod uwagę należy osłabione (zmurszałe) zewnętrzne powierzchnie rygli , zastrzałów wyciąć na gr. ca 7-8 cm tj. tak aby flek nie sięgał dalej od grubości czopowania .

Powierzchnię odsłoniętą oczyścić , wyrównać i przygotować na wstawienie fleków z bali o przekroju ca 7x20(21)cm . Fleki sklejać na klej SONDAL 66A względnie inny o analogicznych parametrach oraz dodatkowo kołkować na kołki Ø2,5 cm co ca 20 cm . Długość oraz przekrój fleków ustalić dla każdego elementu na miejscu z udziałem projektanta . Miejsca flekowania oznaczono na rysunkach elewacji .

W celu usztywnienia poprzecznego korpusu proponuje się wprowadzić krzyżulce w obrębie balustrady poprzecznej empor I- i II-pietra wg załączonego schematu .

Wszystkie istniejące elementy stężące wykonane z płaskowników oraz osłabione śrubowania ponownie skrócić tak aby przywrócić im przewidzianą pierwotną funkcję .

Miejsca styku rygli ze słupami , których szer. przekroczyła ca 5 mm zaflekować klinami o szer. odpowiedniej do rozwarcia . Fleki osadzić na klej SONDAL 66 A lub inny j/w wspomniano . Detal flekowania na arkuszu roboczym .

Zdegradowane formalnie oraz technicznie i konstrukcyjnie obramowanie (portal) otworu drzwiowego przy półn.- wschodnim narożu korpusu (dawne wejście na emporę) wyremontować przez zrekonstruowanie stojaka rygla nadproża oraz psa wg załączonego arkusza ze schematami .

Rozwiązanie zalecane – wykonanie pomiarów in situ na elementach istniejących .

Przewiduje się wykonanie nowych gzymsów działowych na styku oszalowań na szczytach korpusu . Forma gzymsu ściśle wg zachowanych elementów istniejących . Nad gzymsami deskowanie oraz pokrycie papą wraz z blacharką w karo .

2.2. Wzmocnienia więźby dachu nad korpusem .

Stężenie ścian obwodowych korpusu lisicami tworzącymi z wiązarami pełnymi system kratowy wzmacnia konstrukcję dachu .

Jednak szereg elementów poza wiązarami pełnymi wymaga wzmocnienia tak aby cały ustrój uzyskał statyczną równowagę i bezpieczeństwo . W tym celu zaprojektowano wzmocnienia nakładkami z krawędziaków o przekroju poprzecznym 10x20 cm szeregu krokwi , które oznaczono na arkuszu roboczym – rzut więźby dachu . Skręcenie nakładek z krokwiami istniejącymi na wkręty ciesielskie $\varnothing 10/l=220$ mm z łbem talerzowym , w rozstawie ca 30-40 cm .

Ze względu na rozległość zniszczeń zaprojektowano wymianę daszków pulpituowych na zwężeniu wieży . Istniejące pokrycie z blachy wraz z papowaniem , deskowaniem oraz krokwiami rozebrać .

Należy wykonać nową konstrukcję dachu z krawędziaków 7x14 cm , opartych górą oraz dołem na płatwiach 10x10 cm . Płatew stopową oraz kalenicową osadzić na istniejącej konstrukcji wieży i skrócić na wkręty ciesielskie $\varnothing 10/l=200$ mm z łbem talerzowym .

Wokół okapu zrekonstruować gzyms wg detalu na rysunkach roboczych . Połacie oszalować deskami gr. 3 cm , pokryć papą a następnie blachą cynkową gr. 0,6 mm , układaną w karo . Na styku z oszalowaniem wieży oraz szczytów wykonać opierzenie z blachy j/w .

Nie wyklucza się renowacji daszku pulpitowego nad wejściem do wieży .

Istniejące gontowe pokrycie nad pozornym sklepieniem kolebkowym nawy rozebrać wraz z łątowaniem . Krokwie oczyścić z brudu i odchodów po owadach . Ewentualne naprawy krokwi wykonać nakładkami o przekroju poprzecznym 7x20 cm (ca 50% krokwi). Następnie wykonać nowe pokrycie z gontów łupanych na łątowaniu o przekroju 5x6 cm w rozstawie osiowym 30 cm .

Nowe elementy z istniejącymi skręcać na wkręty ciesielskie Ø10/ l= 200mm z łbem talerzowym . Rozmieszczenie nakładek wg arkusza – rzut więźby dachu – wzmocnienia .

2.3.Elewacje .

2.3.1.Tynki .

Istniejące tynki w polach szachulca (fachy) odspoić od podłoża delikatnie przy pomocy szpachlówek malarskich tak aby nie uszkodzić wypełnienia glinowo – słomianego (strohlehnm und stackung) .

Należy podkreślić , iż istniejące tynki o zróżnicowanym składzie np. wapienno – cementowe , cementowe oraz wapienne są w wielu miejscach odspojone od podłoża glinianego , spękanne , złuszczone , z wyraźnym rozpadem granularnym .

Po usunięciu starych tynków (gr. ca 1-1,5 cm) należy dokonać oceny wypełnienia glinianego w polach szachulca z udziałem projektanta w celu ustalenia zakresu niezbędnych uzupełnień gliny . Wstępnie przyjmuje się iż ca 80 % powierzchni glinianej będzie wymagać napraw oraz uzupełnień . Przyjmuje się iż grubość nowej warstwy gliny może wynosić od 1 – 5 cm .

Dla zapewnienia lepszej przyczepności tynku do podłoża w glinę można wcisnąć niewielkie okruchy ceglane . Po uzupełnieniu Strohhelm oraz ewentualnym uzupełnieniu stachetek (stackung) należy wykonać naprawy flekowania rygli , zastrzałów itp. elementów zgodnie z wcześniejszymi wytycznymi oraz rysunkami detali . Ponadto ewentualne osłabione fragmenty drewna w obszarze przylegającym do gliny wzmocnić iniekcyjnie żywicą AIDOL EPOXI- HOLZVERFESTIGUNG f-my REMMERS . Po zakończeniu flekowania oraz po wzmocnieniach drewna żywicą można będzie przystąpić do wykonywania tynków w polach szachulca .

Przed przystąpieniem do nakładania nowych tynków płaszczyzny gliniane należy nawilżać oraz szczotkować w celu zwiększenia szorstkości powierzchni . Tak przygotowaną powierzchnię zagruntować (szlamować) KALKSCHLÄMME rzadką zaprawą wapienną – właściwie mleko wapienne z niewielką ilością drobnego piasku . Szlamowanie wykonać pędzlem ławkowcem . Na szlamowaniu wykonać obrzutkę jako środek wiążący z podkładem tzw. BINDEMITTEL o następującym składzie i proporcjach :

Środek wiążący 3cz. Wapno hydratyzowane =1

Materiały wypełniające 3cz. Piasek tynkarski

9 cz. Piasek rzeczny = 4

Skład zaprawy po wymieszaniu 1:4

Obrzutkę wykonać na ca 50% powierzchni czyli brodawkowo .

Na obrzutce (SPRITZPUTZ) wykonać tynk właściwy o gr. ca 15 mm z zaprawy o następującym składzie i proporcjach :

Środek wiążący 3cz. Wapno hydratyzowane

1 cz. Wapno trassowe =1

Dodatki wypełnienia 10 cz. Piasek tynkarski

10 cz. Piasek rzeczny = 5

Skład zaprawy po zmieszaniu 1:5

Tynk powinien w miarę możliwości przez 10 dni utrzymywany w wilgotności szczególnie w gorącej porze roku . Receptura wg „Fachwerkhäuser restaurieren – sanieren - modernisieren” Wolfgang Lenze str. nr 152 .

UWAGA:

Przed przystąpieniem do tynkowania powinny zostać wykonane próbne tynki (np. na 2 -fachach) w celu sprawdzenia jakości przygotowanej zaprawy . Jeśli na próbnych płaszczyznach pojawią się drobne rysy może to oznaczać, że zaprawa jest zbyt tłusta i należy zmienić proporcje np. 1:6 .

Jeśli powierzchnia próbnego tynku będzie się przy pocieraniu obsypywać (piaskować) oznaczać to będzie , iż zaprawa jest zbyt chuda i należy zwiększyć ilość środka wiążącego np. 1:4 .

Powierzchnię tynku zatrzeć (rajbować) packą drewnianą bez perfekcyjnego wykończenia płaszczyzny , zwracając szczególną uwagę na styk zaprawy z drewnem .

Podczas tynkowania należy przestrzegać następujących reguł :

nowy tynk powinien dobrze przylegać do drewna (belek) tak aby płaszczyzna tynku była odporna na ewentualne przenikanie wody deszczowej . Tynk powinien być ułożony w jednej płaszczyźnie z drewnem . Obniżenie płaszczyzny tynku w stosunku do drewna może powodować gromadzenie się wody i może prowadzić do niekorzystnych zjawisk w obrębie fachuwerku . Nie można wykluczyć użycia do tynków zapraw o zbliżonych parametrach techniczno – technologicznych np. do gruntowania można użyć mleka wapiennego z kazeiną .na tak zagruntowanej powierzchni wykonać obrzutkę (spritz)z zaprawy cementowej (1:6) brodawkowo max 50% powierzchni . Następnie wykonać tynk wapienno – piaskowy 2-warstwowy . Autor projektu nie wyklucza również możliwości użycia gotowych produktów np. KALKMÖRTELPRODUKTE przeznaczonych do tynków zewnętrznych .

Mimo dobrych parametrów tynki te nie zawsze są chętnie wykorzystywane przez purystycznych konserwatorów , mogą jednak stanowić interesującą alternatywę dla tynków przygotowywanych indywidualnie .

2.3.2.Oszalowania

Przewidziano pozostawienie istniejącego oszalowania wieży do poziomu daszków pulpityowych oraz oszalowania szczytu północno – zachodniego od strony ulicy .

Z istniejącego oszalowania parteru wieży usunąć listwy nakrywające styki desek . Osłabione , częściowo zmurszałe krawędzie desek(odsłonięte po zdjęciu listew) wzmocnić żywicą AIDOL EPOXI-HOLZVERFESTIGUNG metodą iniekcji . Alternatywnie zmurszałe krawędzie (ca 2 cm) desek odciąć a powstałą lukę wypełnić flekiem z deski gr. 3 cm i szer. ca 4-5 cm . następnie połączenie (styk) desek nakryć listwami o sfazowanych krawędziach i o następujących gabarytach : szer. 9-10 cm , gr. ca 2,5 – 3 cm . W obrębie dolnych końców desek oraz podwaliny wykonać desek kapnikową z bala gr. 4 cm i szer. 20 cm , zamocowaną do siodełek (rysunek detalu) rozmieszczonych co ca 80 cm i mocowanych do podwaliny .

Pozostawia się bez zmian oszalowanie zewnętrzne szczytu od strony ulicy. Z uwagi na zachowane profilowania na stykach poszczególnych desek przewidziano wykonanie listwowania styków po stronie wewnętrznej (od strony poddasza) listwami o gr. ca 2,5 cm i szer. ca 9 cm o sfazowanych krawędziach . Przed zamocowaniem listew osłabione krawędzie desek wzmocnić żywicą AIDOL EPOXI-HOLZVERFESTIGUNG metodą iniekcji od strony poddasza . Listwy mocować na wkręty .

Biorąc pod uwagę rozległość destrukcji oraz degradację istniejącego oszalowania elewacji wieży ponad daszkami pulpituowymi oraz w szczycie korpusu przylegającego do boków wieży projektuje się wykonanie nowego oszalowania z desek o gr. ca 3,5 cm i szer. ca 20-25 cm . Styki desek nakryć listwami opisanymi wyżej .

Z uwagi na to, iż długość desek może nie wystarczyć na pokrycie elewacji na całej wysokości wieży należy na styku desek wykonać deskę kapnikową (gr.4cm i szer. ca 12 cm) w miejscu wskazanym na arkuszach roboczych .

W obrębie szalowania szczytów korpusu nad częścią szachulcową przewidziano wymianę gzymsów działowych z zachowaniem istniejącego profilowania oraz nakrytych blachą cynkową gr. 0,6 mm . Detal gzymsu na arkuszu roboczym .

Ponadto w miejscu istniejących na elewacjach wieży otworów wentylacyjnych żaluzjowych wykonać nowe o analogicznych gabarytach i kształcie wypełnienia otworu .

Otwory wentylacyjne nawiewne o gabarytach 20x30 cm wykonać w deskowaniu na szczytach zarówno po stronie wieży jak i przeciwległej , w miejscach oznaczonych na rysunkach elewacji . Za żaluzjami umieścić siatki p/owadom .

2.3.3. Powłoki malarskie .

A/Stratygrafia .

„Dokumentacja badań konserwatorskich”

autor: mgr Anna Cybulska Wojcyszyn – dyplomowany konserwator dzieł sztuki

str. nr 50-56

„ Uwag do kolorystyki” autor : mgr Adam Chudy – mgr konserwatorstwa
i zabytkoznawstwa

str. nr 57-58

B/Technologia z kolorystyką .

Na elementach konstrukcji szachulcowej (fachach) tj. słupy , rygle , zastrzały oraz na oszalowaniach pokrytych – pomalowanych mieszaniną ropy i oleju przepalonego , silnikowego należy wykonać powłoki zabezpieczające (uniemożliwiające przenikanie oraz powstawanie przebarwień) .

Projektowane powłoki wykonać preparatem KEIM LIGNOSIL-SCUDO przez nałożenie 1x . ze względu na bardzo silne istniejące zabarwienie po olejowe należy je dodatkowo zneutralizować środkiem KEIM LIGNOSIL-BASE nałożonym 1x . Na tak przygotowanych elewacjach drewnianych nałożyć powłokę barwną (wg projektu kolorystyki) z farby KEIM LIGNOSIL COLOR dwukrotnie . Gdyby istniejące zabarwienie (czarne) drewna przenikało po nałożeniu opisanych wyżej gruntowników nie można wykluczyć dodatkowego gruntowania .

Ocenę przygotowania powierzchni do ostatecznego malowania wykonawca dokona z udziałem projektanta .

Nowe oszalowania wieży oraz przylegających do niej szczytów korpusu pomalować farbami KEIM LIGNOSIL-BASE jednokrotnie jako powłokę gruntującą oraz KEIM LIGNOSIL-COLOR dwukrotnie jako powłokę kryjącą.

Tynkowane pola (fachy) konstrukcji szkieletowej zagruntować środkiem KEIM SOLDALIT- FIXATIV jednokrotnie . Na tak przygotowanej powierzchni wykonać powłokę z farby KEIM SOLDALIT nałożoną dwukrotnie wg projektu kolorystyki .

W celu podwyższenia trwałości powłoki nie można wykluczyć dodania do farby KEIM SOLDALIT gruntownika KEIM SOLDALIT – FIXATIV po uzgodnieniu z projektantem .

Kolorystyka elewacji wg arkuszy roboczych . UWAGA: przed przystąpieniem do malowania należy wykonać próbę na dwóch , trzech polach szachulca i przedstawić projektantowi projektu do oceny i akceptacji .

2.3.4. Stolarka .

Istniejącą stolarkę okienną będącą w stanie daleko posuniętej destrukcji oraz degradacji technicznej należy zdemontować . Istniejąca stolarka okienna nie spełnia również wymogów historyczno – konserwatorskich ze względu na swoją architekturę nieadekwatną do architektury budowli .

W trakcie rozpoznawania budowli odkryto na szczytowej ścianie korpusu przylegającego do wieży dwa relikty pierwotnych , autentycznych okien szklonych bezkitowo . Oszklenie stanowią prostokątne szyby oprawione w ołów . Okno okrągłe (tondo) ma podział krzyżowy natomiast drugie okno wysokie jest podzielone na 6 kwater z oszkleniem szkłem dmuchanym (kolor miodowy) oprawionym w ołów .

Wykorzystując zachowane relikty stolarki nowa stolarkę okienna zaprojektowano w nawiązaniu do stolarki historycznej autentycznej . Nowe okna wykonać jako jednoramowe , nieotwierane , szklone szkłem zespolonym w układzie witrażowym powtarzającym podziały jak w zachowanych reliktach okien szklonych bezkitowo .

Otwory okienne podzielone zostaną na połowę słupkami z półkolumnką wg zachowanych reliktyw . Przekrój poprzeczny ościeżnicy okien należy przyjąć możliwie jak najmniejszy . Osadzenie okien w istniejących węgarkach ca 4-5 cm . Wokół ościeżnicy po stronie zewnętrznej wykonać opaski o szer. ca 8-9cm i gr. ca 3 cm , z kapnikiem nad nadprożem oraz w obrębie progu . Przewiduje się , iż okna na poziomie drugiej empory będą uchylne .

Pozostawia się bez zmian formę okien w ścianie szczytowej od strony ulicy . Okna wykonać w konstrukcji opisanej wyżej . Szklenie również analogiczne szkłem zespolonym z układem witrażowym , którego podziały będą analogiczne z obecnym układem szczeblin .

Strona wewnętrzna okien z białą powłoką malarską . Strona zewnętrzna w kolorze elementów drewnianych . Szczegóły projektowanej stolarki okiennej przedstawiono na arkuszach z detalami .

Stolarka drzwiowa zewnętrzna pozostaje zasadniczo bez zmian . Przewidziano remont drzwi 1- skrzydłowych wejściowych na wieżę . Drzwi te należy zdemontować i ponownie spasować elementy z równoczesnym uzupełnieniem nowym materiałem uszkodzeń – ca 30% powierzchni . Należy wyregulować zawieszenie skrzydeł oraz zamknięć .

Drzwi 2- skrzydłowe wieży oraz w elewacji pn- wsch. (podwórzowej) naprawić j/w z uzupełnieniem ca 30% elementów . Zawieszenie oraz zamki wyregulować .

Nowe drzwi deskowe z zastrzałem , z desek gr. 3,5 cm łączonych na wpust i pióro wykonać w narożnym wejściu (na dawna emporę) , którego portal będzie rekonstruowany .

Zawieszenia skrzydeł na zawiasach pasowo – hakowych . Zamknięcia na zamki skrzynkowe .

Malowanie w kolorze drewna konstrukcyjnego – rygle , słupy , oszalowania .

2.3.5.Impregnacje .

Wieżbę dachu nad nawą oraz konstrukcję wieży zaimpregnować preparatem FOBOS – M2 metodą 6- krotnego powlekania . Przed impregnacją elementy konstrukcyjne wieźby oraz wieży oczyścić z kurzu , brudu oraz ekskrementów ptasich .

W celu uzyskania wysokiej ognioodporności zaleca się impregnację preparatem HOLZ-PROF .

Poddasze nawy izolować termicznie 10 cm – warstwą wełny szklanej , ułożonej na foli wysoko paro - przepuszczalnej >1300 g/h .

W celu poprawy klimatu wewnątrz należy w stropie nad ostatnia emporą wykonać otwory wentylacyjne o wym. 40x40 cm - po trzy z każdej strony .

Otwory zabezpieczyć żaluzjami oraz siatkami p/owadom . Nie można wykluczyć elektrycznego sterowania otwierania i zamykania wentylacji .

W oszalowaniu ścian szczytowych wykonać otwory wentylacyjne o wym. 20x30 cm , z żaluzjami oraz siatkami p/owadom wg ilości przedstawionej na arkuszach elewacji .

2.3.6. Blacharka i orynnowanie .

Przewidziano wymianę istniejących rynien i rur spustowych w obrębie korpusu na nowe : rynny Ø18 , rury spustowe Ø12 . Przed zamontowaniem nowych rynien należy sprawdzić mocowanie rynhaków wspornikowych oraz wyregulować na nich spadek podłużny .

Zaprojektowano wykonanie rynien Ø12 oraz rur spustowych Ø10 na poziomie okapu hełmu wieży .

Rynny Ø10 oraz rury spustowe Ø8 wokół okapu daszku pulpitu wieży oraz daszku nad wejściami do wieży .

Ponadto na styku daszków pulpitu ze szczytem korpusu wykonać opierzenie z blachy cynkowej . Należy stosować blachę TYTANCYNK gr.0,6mm .

3. Inne uwagi.

Oznaczenia na elewacjach szrafowane względnie zaciemnione oznaczają miejsca flekowania oraz wymiany elementów , oszalowania .

Projektowane drewno C-27 sosna .

Jeśli w trakcie flekowania dojdzie do sanacji ciesielskiego znaku montażowego to na nowym elemencie należy wyciąć go ponownie .

Z uwagi na to , iż niniejszy projekt opracowano na podstawie fragmentarycznych odkrywek autor projektu zastrzega sobie prawo wprowadzania zmian po odsłonięciu większych fragmentów konstrukcji .

Art-fresk, Anna Cybulska-Wojczyszyn
Pracownia Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki
62-100 Wągrowiec, ul. Konopnickiej 19

DOKUMENTACJA BADAŃ KONSERWATORSKICH

ELEWACJA

DAWNEGO KOŚCIOŁA EWANGELICKIEGO OBECNIE WIELKOPOLSKIEGO MUZEUM POŻARNICTWA W RAKONIEWICACH

woj. wielkopolskie, pow. grodziski, gm. Rakoniewice

Przygotowała: mgr Anna Cybulska-Wojczyszyn
dyplomowany konserwator dzieł sztuki

DYPLOMOWANY KONSERWATOR
DZIEŁ SZTUKI
mgr Anna Cybulska-Wojczyszyn
tel. 607 856 275

WĄGROWIEC, wrzesień 2021

Przedmiotem badań konserwatorskich była elewacja dawnego kościoła ewangelickiego, obecnie Wielkopolskiego Muzeum Pożarnictwa w Rakoniewicach. Program prac badawczych uwzględniał wartości zabytkowe, artystyczne oraz historyczne obiektu podlegającego ochronie konserwatorskiej.

I. IDENTYFIKACJA OBIEKTU

Określenie zabytku: elewacja dawnego kościoła ewangelickiego

Datowanie: kościół: 1763 r., wieża: 1781 r.

Styl: budynek w konstrukcji szachulcowej

Autor, warsztat, szkoła: nieznany

Materiał / technika: drewniane belki / glina z domieszką kruszonych cegieł / tynk / warstwa malarska

Inwestor: konserwator architektury mgr Adam Chudy, Leszno

Opis:¹

Kościół zwrócony prezbiterium na południowy wschód. Jest wzniesiony na planie prostokąta, z wysoką wieżą od frontu. Korpus główny kościoła jest nakryty dachem dwuspadowym, a wieża zwieńczona hełmem bagnistym z latarnią.

Budowla jest drewniana konstrukcji szkieletowej z wypełnieniem glinianym, miejscami wymienionymi na cegły, z otynkowanymi polami. Dobudowana później wysoka wieża konstrukcji słupowej, z dwoma wydzielonymi zadaszeniami została oszalowana pionowo deskami.

Wnętrze kościoła salowe, nakryte pozorną kolebką, z poprzecznym podciągami wspartym na krokstynach w części środkowej z datą „1933”. Po obu stronach dwukondygnacyjne balkony wsparte na profilowanych słupach z mieczami, nakrytymi stropami belkowymi. W narożniku pd.-wsch. pod balkonem wydzielona jest kruchta.

II. HISTORIA OBIEKTU²

Pierwotny kościół ewangelicki w Rakoniewicach zbudowano około 1662 roku. Inicjatorem był Krzysztof Grzymułtowski, kasztelan poznański. Obecny kościół ewangelicki wzniesiono w 1763 roku w konstrukcji szachulcowej. Znajduje się w centrum Rakoniewic, przy północno - zachodnim narożniku rynku miasta, co świadczy o dominującej roli ewangelików w Rakoniewicach w tamtym okresie. W 1781 roku dobudowano od zachodniej strony kościoła drewnianą wieżę. Na wieży zainstalowano zegar i zamontowano dzwony. Dach i kopuła hełmu wieży pokryte były gontami, hełm zakończony iglicą. Kościół był remontowany w 1933 roku. Po II wojnie światowej budynek został opuszczony i zdewastowany. W latach 70. XX wieku został wyremontowany, w 1974 roku przekazany Muzeum Pożarnictwa i zaadaptowany na cele wystawiennicze Wielkopolskiego Muzeum Pożarnictwa (oddział zamiejscowy Centralnego Muzeum Pożarnictwa w Mysłowicach). Muzeum prezentuje eksponaty dokumentujące historię i tradycje Straży Pożarnej na terenie Wielkopolski.

¹Na podstawie opracowania Radomiły Banach, OT NID w Poznaniu, 21.10.2015 r.
<https://zabytek.pl/pl/obiekty/rakoniewice-kosciol-ewangelicki-ob-muzeum>

²Na podstawie opracowania Radomiły Banach, OT NID w Poznaniu, 21.10.2015 r.
<https://zabytek.pl/pl/obiekty/rakoniewice-kosciol-ewangelicki-ob-muzeum>

III. STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ

Elewacja kościoła była odnawiana w latach 70 XX wieku. Wtórny tynk w wielu miejscach odspaja się i odpada od glinianego podłoża. Wypełnienie gliniane z kawałkami pokruszonych cegieł częściowo uszkodzone. Nieliczne kwatery są całkowicie uzupełnione cegłami. Na wtórnym tynku znajduje się dużo reperacji, łat oraz odpadające warstwy farb.

IV. BADANIA ODKRYWKOWE

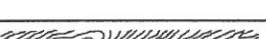
Miejsca przeprowadzonych badań odkrywkowych:

Celem badań konserwatorskich było ustalenie pierwotnej kolorystyki elewacji kościoła. Przeprowadzono analizę wizualną obiektu oraz pogładowe badania odkrywkowe *in situ*, w których skupiono się na poszukiwaniach oryginalnych kolorów. Badaniami objęto kilka pól szachulcowych na elewacji kościoła. Badania odkrywkowe *in situ* przeprowadzono na różnych wysokościach ścian oraz we wnętrzu wieży.

1. Pola fachwerków

Nr warstw y	Oznaczenie graficzne warstwy	Charakterystyka warstwy	Faza chronolo- giczna	Datowanie
1.		Warstwa malarska w kolorze szarości	III	?
2.		Warstwa malarska w kolorze jasnej szarości	II	?
3.		Tynk wapienno-piaskowy		
4.		Warstwa gliny z domieszką słomy i pokruszonych cegieł. Warstwa o nierównej powierzchni przeznaczona do pokrycia tynkiem wyrównującym.	I	1763 rok

2. Belki drewniane konstrukcyjne

Nr warstw y	Oznaczenie graficzne warstwy	Charakterystyka warstwy	Faza chronolo- giczna	Datowanie
1.		Warstwa malarska w kolorze brązowym	II	?
2.		Olej, ropa, prawdopodobnie z pigmentami	I	1763 rok
3.		Podłoże, drewno sosnowe		

3. Pola fachwerków w wieży

Nr warstwy	Oznaczenie graficzne warstwy	Charakterystyka warstwy	Faza chronologiczna	Datowanie
1.		Warstwa gliny z domieszką słomy i pokruszonych cegieł. Warstwa o nierównej powierzchni przeznaczona do pokrycia tynkiem wyrównującym.	I	1763 rok

V. WYNIKI BADAŃ: Opis wyników badań *in situ* i obserwacji obiektu

Pola szachulców są wypełnione gliną. Gлина w swoim składzie zawiera domieszki słomy i pokruszone cegły. Jej powierzchnia jest bardzo nierówna, przeznaczona do pokrycia tynkiem wyrównującym.

Obecne tynki wypełniające pola szachulców nie są oryginalne. W przeszłości pierwotne tynki zostały usunięte lub odpadły. W niektórych polach szachulców wymieniono wypełnienie z gliny na ściankę ceglana. Takich pól jest niewiele. Na tych polach również znajduje się ten sam wtórny tynk. Na tynku występują dwie zachowane warstwy malarskie.

Nie jest możliwe znalezienie pierwotnej barwy i określenie oryginalnej kolorystyki pól szachulców. Pierwsza warstwa malarka leżąca na wtórnym tynku ma kolor szaroniebieski.

Na drewnianych elementach konstrukcyjnych nie znaleziono śladów warstw malarskich w jasnych kolorach. Widoczne są resztki farby w kolorze brązowym w odcieniu czerwonym. Elementy drewniane prawdopodobnie były przesycone olejami, ropą, być może z pigmentami.

Do ściany kościoła po około osiemnastu latach dobudowano wieżę. Wewnątrz wieży, na ścianie kościoła, do której przylega wieża, zachowały się pola fachwerku tylko z wypełnieniem gliną. Nie były one nigdy pokryte tynkiem, nie mają żadnych śladów warstw malarskich, nawet w zagłębieniach.

VI. KOLORYSTYKA

Kolorystyka obiektu może zostać ustalona na podstawie analogicznych przykładów architektury fachwerkowej w Polsce. Według wykonanych badań pola fachwerków kościoła w Rakoniewicach w przeszłości były pomalowane w kolorach jasnej szarości w odcieniu niebieskawym, drewniane elementy w kolorach brązowych.

Do malowania proponuje się użycie profesjonalnych farb elewacyjnych wysokiej jakości (np. Keim).

Przed złożeniem ostatecznego zamówienia na farby należy wykonać próbki kolorystyczne na kilku polach fachwerków z zastosowaniem planowanych odcieni farb i uzgodnić je z komisją konserwatorską.

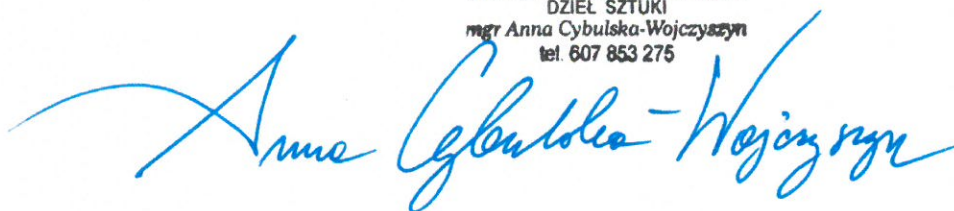
Kolorystyka farb według wzornika KEIM Exclusiv

Wypełnienie pól fachwerków: jasna szarość w odcieniu niebieskawym: KEIM 9595

(Przy założeniu, że belki miałyby być również malowane farbą o ton ciemniejszą niż pola fachwerków: KEIM 9590

Opracowała: mgr Anna Cybulska - Wojcyszyn, dyplomowany konserwator malarstwa i rzeźby polichromowanej, nr dyplomu 2465/2003 UMK

DYPLOMOWANY KONSERWATOR
DZIEL SZTUKI
mgr Anna Cybulska-Wojcyszyn
tel. 607 853 275

Fot.1 Dawny kościół ewangelicki w Rakoniewicach, obecnie gmach Wielkopolskiego Muzeum Pożarnictwa.

Fot.2 Pole szachulca. Widoczne wypełnienie z gliny o bardzo nierównej powierzchni. W składzie gliny znajdują się domieszki słomy i pokruszone cegły.

Fot.3 Pole szachulca. Widoczna warstwa gliny, na której znajduje się wtórny tynk z licznymi uzupełnieniami. Na tynku zidentyfikowano dwie warstwy malarskie w kolorach jasnej i ciemnej szarości.

Fot.4 Pole szachulca. W odkrywce widoczna pierwsza warstwa malarska w kolorze jasnoszarym położona na wtórnym tynku.

UWAGI DO KOLORYSTYKI ELEWACJI .

W celu ustalenia ewentualnej pierwotnej barwy pól szachulca oraz drewna konstrukcyjnego w dawnym zborze luterańskim w Rakoniewicach wykonano badania istniejących powłok malarskich oraz tynków . Stwierdzono , iż obecne tynki trudno uznać za oryginalne zarówno ze względu na skład(proporcje składników) zaprawy jak również z uwagi na technikę wykonania .

Tynki w polach (fachach) szachulca wykonano zasadniczo z zapraw wapienno – cementowych , cementowych oraz sporadycznie wapiennych . O wtórności obecnych tynków świadczą między innymi odnalezione gwoździe papowe osadzone w glinie , prawdopodobnie w celu poprawienia przyczepności zaprawy do podłoża .

Biorąc pod uwagę , iż w okresie kiedy wznoszono zbór gwoździ papowych produkowanych mechanicznie – maszynowo nie było . Fakt ten stanowi potwierdzenie wtórności obecnych tynków na elewacjach . Biorąc powyższe pod uwagę trudno mówić o występowaniu pierwotnej barwy powłok malarskich . Brak będzie podstaw merytorycznych opartych na stanie faktycznym . Ponadto na obecnych tynkach występują przemalowania z użyciem mleczka cementowego prawdopodobnie w celu wzmocnienia lica tynków .

Mimo , iż opisane wyżej rozpoznania wykluczają możliwość ustalenia pierwotnej barwy w polach szachulca przeprowadzono badania istniejących powłok przez dyplomowanego konserwatora malarstwa panią mgr Annę Cybalską z udziałem dyplomowanego konserwatora architektury pana Adama Chudego . Wykonane badania nie dały jednoznacznej odpowiedzi na to jaka mogła być pierwotna barwa tynków w polach szachulca .

Wobec powyższego postanowiono kolorystykę elewacji zaprojektować na zasadzie analogi opierając się na dostępnej literaturze przedmiotu poświęconej architekturze fachwerkowej na obszarze graniczącym z Wielkopolską między innymi Dolny Śląsk , Pomorze , Meklenburgia . Korzystano z opracowań :

Manfred Gerner „Fachwerk , Entwicklung , Gefüge , Instandsetzung” str. 112 oraz tenże „Fachwerksünden” str. nr 72-74 .

Dieter Zander „Kolorystyka elewacji budynków drewniano szkieletowych
w Meklenburgii” .

Ulrich Schaaf „ Kolorystyka elewacji Kościoła Pokoju w Świdnicy” str. nr 414 , 415.

Tak więc zaproponowana kolorystyka elewacji powstała w wyniku i na podstawie rozpoznania w literaturze o kolorystyce w architekturze szkieletowej .

Postępując na podstawie wiedzy zaczerpniętej z literatury przedmiotu przyjęto w jednej wersji kolor szarości gołębiej (taubengrau) dla pól szachulca a dla drewna szarość zbliżona dla barwy węgla drzewnego , który notabene był w przeszłości wykorzystywany do otrzymania farby na drewno w połączeniu z olejem lnianym .

Na zakończenie pozwolę sobie przytoczyć opinie Manfreda Gernerera na temat kolorystyki elewacji szachulcowych przedstawioną na str.74 jego pracy „Fachwerksünden” ... wraz z moim tłumaczeniem .

Manfred Gerner „ Fachwerksünden” Aufgabe 1989

Deutsches Nationalkomitee für denkmalschutz .

...Aus falscher Farbigkeit , Buntheit und falschen farbfassungen können keine materiellen Dauerschäden für das fachwerk entstehen , aber die Fehler und Spielereien nehmen derart zu , dass auch hier dringend gewarnt werden muss .

Bei alledem bleibt ein Trost : Die farbliche Gestaltung von Fachwerkbauten lässt sich mit jedem Neuanstrich korrigieren , so dass aus falscher Farbigkeit und Buntheit wenigstens keine substantiellen Dauerschäden für den ganzen Bau entstehen

.. ...Z fałszywych kolorów , barwności oraz fałszywych wersji kolorystycznych nie muszą żadne trwałe materiałowe szkody w Fachwerku powstać , lecz błędy i igraszki tego rodzaju i tak wymagają ostrzeżenia .

Mimo wszystko pozostaje pocieszenie – kolorowy kształt budowli Fachwerkowych pozwala się podczas każdego nowego malowania skorygować , tak iż z fałszywej kolorystyki nie powstają żadne trwałe szkody dla budowli

ADAM CHUDY
mgr konserwatorstwa i zabytkoznawstwa
ul. Powstańców Śląskich 4/6 64-100 Leszno, tel. 065 529 29 27
t: swid.uzr. 158/2010/1343/89/13
Zaswiadczenie PSCZ 132/4

Leszno , wrzesień 2021 rok .